

Правно и гражданско образование
Theoretical and Applied Researches

ПРИНОСЪТ НА РОДИТЕЛИТЕ ЗА УЧИЛИЩНИЯ КЛИМАТ И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО

Марияна Георгиева

Сдружение „Образователен свят“ – Велико Търново

*Родителите имат право да разчитат на високо качество
на образованието, осигурено от отговорните власти.*

*Родителите са длъжни да си помагат един на друг,
за да повишат уменията си като главни възпитатели и партньори
във взаимоотношенията училище-семейство.*

Европейска харта за правата и отговорностите на родителите

Резюме. Тази статия представя идеи как може да се подобри взаимодействието между родители и учители, като се анализират възможни стратегии за включване на родителите в образователното развитие на детето; създават ефективни партньорства между образователните специалисти и родители с ясно дефинирани допълващи се роли; представят примери за добри практики от държавите членки за сътрудничество, свързани с живота в училище с акцент върху училищния климат; изследват различни механизми и подходи за обучение, подкрепа на родителите.

Keywords: parents, citizenship, partnership,

В Преамбюла на Европейска харта за правата и отговорностите на родителите е казано, че „Отглеждането на деца е знак за надежда. То показва, че хората имат надежда за бъдещето и вярват в ценностите, които предават на следващото поколение. Ето защо отговорността на родителите е крайъгълен камък на обществото. Родителите в Европа не трябва да понасят сами тази отговорност нито в днешния, нито в утрешния ден. Хората, посветили се на образованието, им помагат в тази отговорна задача, социалните групи и институциите ги подкрепят, в областта на обществените услуги им се предоставят материална помощ и знания. Много хора допринасят за отглеждането на децата в обществото, тъй като те не растат в изолация, а в реалния живот. Затова отглеждането е много повече от образование, но е невъзможно без усилията на училището. Взаимната подкрепа и уважение към отговорностите на родителите и учителите е „*conditio sine qua non*“ за отглеждането на децата в наше време“.

През 2009 г. за първи път се проведе семинар за приноса на родителите за училищния климат и гражданското общество от Съвета на Европа в град Бад Видбаден, Германия. Участваха 27 родители, директори и учители от 11 държави, сред които Германия,

Холандия, Финландия, Литва, Гърция, Полша, Турция, Испания, Египет, Йордания и Ливан. Имах щастието да бъда част от обучителния екип заедно с колега от Испания.

Целите на семинара бяха:

- да се запознаем с различните форми на родителско участие в училищния живот;
- да открием кои са значимите фактори, които влияят върху участието на родителите в образованието на детето;
- да очертаем допълващите се роли на родителите и образователните специалисти;
- да идентифицираме ролите, отговорностите и механизмите на комуникация между родителските и училищните структури.

Дискусиите по време на семинара показаха, че навсякъде в Европа между родители и учители съществуват нагласи, които затрудняват общуването между училища и родители. Поради наслоени модели, на повечето места в посткомунистическите държави, директорите и учители са заели експертна позиция спрямо живота на децата и родителите, което възпрепятства осъзнатото и равностойно участие на родителите в образованието на деца. Нагласите, поведението и езикът на учители и родители едни спрямо други често объркват децата и ги вкарват във вътрешен конфликт спрямо възрастните авторитетите.

Участниците работиха за очертаване ролята на различните актьори в училище – учители, директори и родители.

Мотото, около което се обединиха родителите: „Искаме партниране, не патрониране!“

Мотото на учителите: *Водене/напътствие*

Основни дискуссионни точки около участието на родителите в училищния живот:

1. Кой носи отговорността в училище?
2. Има ли място за родители в управлението на училището?
3. Умеем ли да делегираме права и власт?
4. Как виждаме ролята на другите актьори в училище?

Групата обобщи, че в партнирането е важно да имаме яснота за ролите си, както и да не забравяме, че зад всяка роля стои конкретен човек с неговите нагласи, емоции и чувства. Да не подхождаме стереотипно само защото имаме негативен предишен опит с човек от същата роля.

Ползи от участието на родители в училищния живот, които участниците идентифицираха:

1. Деца се чувстват подкрепени.
2. Родителите започват да подкрепят учителите.
3. Когато учителите и родителите имат добър контакт, те знаят повече за учениците.
4. Толерантност.
5. Децата чувстват, че важните възрастни в живота им работят заедно.
6. Възможност да се избегнат недоразумения.
7. Бързо решаване на проблеми.
8. Получаването на различни мнения от родителите подобрява качеството на управление на училището.
9. Родителите стават по-силни и по-добри родители.
10. Учителят получава допълнителна информация за детето, която може да му е от помощ за разбиране на поведението му.
11. Родителите могат да помогнат в някои проекти.
12. Общи цели.
13. По-добра атмосфера.
14. Разпределяне на отговорностите.
15. Родителите стават по-образовани (право, социални умения и др.).
16. Нараства значимостта на училището в съвременното общество.

Ситуацията в България

Според проучване на равнището на родителско участие в училищната система в България на института „Отворено общество“ през 2010 г. участието на родителите в образователния процес се свежда до три основни функции: *отговорност за осигуряване на достъп на децата до училище; източник на допълнителни средства за образование и обект на финансови санкции в случай на нарушения и потенциален член на училищното настоятелство*. Изследването ясно показва, че липсва възможност за реално и пълноценно участие на

родителите в училищния живот, което не позволява родителите да разкрият своя истински потенциал и да заслужат доверието на училището. В крайна сметка това води до подценяване на капацитета на родителите като ключова страна в образователно-възпитателния процес. От своя страна, дефицитът на доверие към родителите не само ги демотивира, но и подхранва спекулациите за родителската незаинтересованост и усилва консервативните аргументи за по-предпазливо включване на родителите само в твърде ограничен кръг области на училищното развитие.

Зараждането на проблемно поведение, ранното напускане на училище, експериментирането с дроги, уязвимостта по отношение на трафик и други злоупотреби са в пряка зависимост от липсата на конструктивна комуникация както вътре в семейството, така и между учители и родители. Тези поведения в голяма степен се повлияват от взаимодействието между фамилната и училищната система и затова изискват и обосновано системно решение.

Дебатът за участието на родителите в училищния живот и образованието на децата в България тепърва предстои.

Някои подходи за включване на родителите, които практиката ми като учител на родители по различни проекти е доказала, че са успешни:

1. Информационен подход. Подходът се основава върху разпространяване на информация – за правилата в училището и документа, който ги регламентира: правилник за вътрешния ред; учебния план и учебните програми; условията и наредбите за записване в по-горна степен; други образователни услуги; занималня, извънкласни дейности, професионално ориентиране, психолог, логопед, очакванията към родителите и др. Подходът разчита, че информираността и знанието оказват влияние върху поведението на родителите. Чрез него се достига на практика до всички за минимално време и с минимални средства. Някои училища много успешно информират родители чрез ежедневно обновяващ се сайт на училището, регулярни срещи с родители и договорен механизъм за постоянна обратна връзка, електронен дневник и др.

2. Образователен подход. Образователният подход се основава на развитието на знанията, уменията и нагласите у родителите за включване и подпомагане на образователното развитие на децата. Образователният подход е насочен към развитие на личността на индивида, към неговите чувства и умения. Предимствата са свързани с възможностите за повишаване на самооценката, развитие на умения за изясняване на ценностите, разпознаване и изразяване на чувства, както и повишаване на уменията да се вземат отговорни решения и умения за справяне в конкретни житейски ситуации. Чрез него се постига осъзнаване на собствената роля на родителите за успеха на децата в училище и живота, подобряване на самочувствието им, промяна на някои убеждения и нагласи, влияещи върху отношението към децата и

тяхното образование. Предимства на този подход са, че води до осъзнаване и промяна на личността на родителя, а от там – и до промяна на влиянието му върху децата.

3. Общностен подход. Общностният подход се базира на развитие на ресурсите на общността за подпомагане на децата в образователното им израстване. Развитието на общността е ефективен подход за осъществяване и управление на необходими и желани промени в полза на обществените интереси и се осъществява на основата на промени в социалните и организационните функции и/или структурата на общността, влияещи върху качеството на живот на нейните членове. Чрез подхода се цели развиване на знания и умения у ключови хора от общността, които да информират родителите и да ги подпомагат при решаването на проблеми, свързани с образованието, както и да мотивират децата за редовни посещения в училище и продължаване в по-горните образователни степени. Специален фокус в обучението на ключовите хора е развиването на умения за убеждаване, отправяне на послания, свързани с ценността на образованието, комуникативни умения, уверено поведение, анализ и планиране, осигуряване на подкрепа и застъпничество.

Някои отправни точки в дебата за включването на родителите в училищния живот:

1. Учителят или родителят са еднакво важни за развитието и успеха на детето.

2. Позитивните отношения между родители и учители могат да допринесат за успеха и доброто поведение на детето в училище.

3. Важно е да припомним, че като се роди детето, никой не дава инструкция на родителя как да го възпитава. В повечето случаи той следва модела на своите родители, който не винаги е подходящ за новото поколение деца.

4. Всеки родител е индивидуален, затова не е чудно, че мнението и позициите на родители и учители често се разминават, особено що се отнася до образованието и поведението на детето. За родителите е по-присъщо да проявяват любов и състрадание и да защитят собственото си дете.

5. Съществува необходимост във всяка образователна система да се говори за ролята на родители, учители и директори – техните права и отговорности и как може да се делегира власт без опасение, че това ще доведе до хаос или безотговорност в системата, как да си партнират.

6. В повечето образователни системи съществуват негативни нагласи и стереотипи спрямо ролята на различните актьори в училище. Има натрупани неуспешни опити при привличането на родителите като партньори, които много често отказват учителите и директорите да търсят път към родителите. Промяната на нагласи и създаването на нов позитивен опит е дълъг процес, който не може да се случи в рамките на един семинар.

В заключение бих казала, че няма единствен уникален модел (алгоритъм) за привличане на родителите като партньори в училищния живот и образованието на децата. Важно е училищата да бъдат окуражени да търсят свои собствени модели за включване на родителите и партниране с тях.

БЕЛЕЖКИ

1. Водещ на семинар за участието на родители в училище към Съвета на Европа, Педагогическа академия, град Бад Видбаден, Германия.

PARENTS' CONTRIBUTION TO THE SCHOOL CLIMATE AND TO THE CIVIL SOCIETY

Abstract. In particular this article presents how to improve interaction between parents and education professionals in order to: analyse how policies can be carried out to favour children's development and how to set up effective partnerships between education professionals and parents; identify the complementary roles of parents and education professionals; present examples of good practices of cooperation from member States that are related to the life within school, mainly to the school climate; explore different training mechanisms and approaches for supporting parents.

Mariyana Georgieva

E-mail: mariyana_georgieva @dir.bg